

Konkurences padome

2018. gadā stiprināsim Konkurences padomi, konkurences tiesības un konkurences kultūru

Pagājušais gads bija pirmais Konkurences padomes (KP) jaunās trīsgadu (2017.-2019. gads) [darbības stratēģijas](#) izpildē. Atgādināšu, ka tā jau ir pēc kārtas trešā stratēģija, kur iestāde, kā darbības pamatmērķi saglabādama brīvas un godīgas ekonomiskās konkurences nosargāšanu un veicināšanu, vienlaikus vidējā termiņa ciklos formulē aktuālus uzdevumus un izaicinājumus, šādi nodrošinot efektīvu virzību uz pamatmērķa īstenošanu. Stratēģijā KP definējusi šādus prioritāros virzienus:

1. virziens. Kapacitātes stiprināšana, balstoties uz profesionāliem un atbildīgiem darbiniekiem. Mēs vēlamies kļūt par pieprasītu un atpazīstamu darba devēju, kas spēj pieņemt un noturēt darbā augsti kvalificētus speciālistus.

2. virziens. Būtisku konkurences pārkāpumu, tirgus kropļojumu atklāšana un novēršana, tirgus koncentrācijas nelabvēlīgās ietekmes nepieļaušana. Lai to sasniegtu ar preventīvām un represīvām metodēm, mēs cita starpā pilnveidosim normatīvo regulējumu, lai mazinātu aizliegto vienošanos pārkāpumu biežo izplatību Latvijā, kā arī atturētu publiskas personas no konkurences kropļojumu pieļaušanas.

3. virziens. Tirgus dalībnieku un publisko personu izpratnes par brīvu un godīgu konkurenci, konkurences politiku un kultūru veidošana. Turpināsim sabiedrībā aktīvi veicināt konkurences kultūru, izpratni un atbalstu mūsu darbam konkurences aizsardzībā.

4. virziens. Iestādes lomas un atpazīstamības stiprināšana starptautiskajā vidē. Turpināsim sniegt būtisku pienesumu konkurences tiesību un prakses attīstībā arī starptautiski.

Profesionāli un atbildīgi darbinieki – efektīvas iestādes veikspējas atslēga

Arī 2018. gadā KP būs nepieciešams piesaistīt kvalificētus ekspertus, kam ir labas juridiskās, ekonomiskās un IT zināšanas, kā arī pieredze un izpratne par tirgu funkcionēšanu. Lai arī 2017. gadā iestāde rīkoja 12 personāla atlases konkursus, mēs joprojām cīnāmies ar grūtībām piesaistīt profesionālus darbiniekus, jo nereti izraudzītajiem kandidātiem iestādes piedāvātais atalgojums (pat maksimālā apmērā) izrādījās nemotivējošs. Tas rada spriedzi un pārslodzi pārējiem darbiniekiem, ik gadu plānojot sasniedzamos rezultātus, bet to izpildes gaitā saskaroties ar realitāti – darbinieku mainības dēļ iestādes kapacitāte novājinās un plānoto, stratēģijā minēto uzdevumu izpilde ir apdraudēta.

Tāpēc kā cerīgs pavērsiens kapacitātes stiprināšanā ir Saeimas pērnā gada nogalē atbalstītie grozījumi, kas paredz mainīt KP atlīdzību sistēmu, tuvinot to kārtībai, kāda tā ir citās pielīdzināmās tirgu regulējošās iestādēs. Svarīgi, ka tie neparedz palielināt iestādes budžetu, bet gan piešķirt

tiesības KP pašai elastīgi lemt par finanšu resursu izlietojumu. Grozījumi stājās spēkā 2018. gada 1. janvārī, un pirmajā pusgadā tiks izveidota jauna, **motivējoša atalgojuma sistēma**. Tas savukārt varētu **uzlabot KP kā darba devēja pievilcīgumu un sekmēt talantīgu darbinieku piesaisti**, lai iestāde spētu aizpildīt ilgstošās vakances ar atbilstošas kvalifikācijas kandidātiem.

Konkurences pārkāpumu un tirgus kropļojumu atklāšana un novēršana. Kā?

Paredzams, ka arī 2018. gadā smagāko Konkurences likuma pārkāpumu, it īpaši kartēļa vienošanās un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas, skaits nemazināsies. To mudina secināt statistika – 2017. gadā atklājām četrus smagus pārkāpumus, par kuriem 20 uzņēmumiem kopumā tika piemēroti naudas sodi vairāk nekā 10 milj. eiro apmērā. Bet tas nav viss. Uz robežas ar sodīšanu bija arī citi maznozīmīgāki gadījumi, kā rezultātā izteicām **piecus brīdinājumus 15 personām** par aizliegtu vienošanos pazīmēm un veicām **sešas pārrunu procedūras** par dominējošo uzņēmumu ļaunprātīgām rīcībām.

2017. gads bija iezīmīgs arī ar to, ka divās lietās pieņemti lēmumi par aizliegtu vertikālu vienošanos, t.i., vienojoties par minimālām cenām un noteiktiem cenu līmeņiem, šādi ierobežojot tirgus dalībnieku brīvību pašiem lemt par savu preču vai pakalpojumu gala cenu. Šādus pārkāpumus atklājām Rīgas pašvaldības pārziņā esošā sabiedriskā transporta jomā un SIA “Knauf” un SIA “Norgips” būvmateriālu piegādes darījumos lielākajiem Latvijas būvmateriālu mazumtirgotājiem. Tas nozīmē, ka šādi pārkāpumi ne tikai joprojām pastāv, bet arī tiek rūpīgi slēpti, liekot mums – patērētājiem – krietni pārmaksāt. Tāpēc 2018. gadā gan preventīvi, gan represīvi, balstoties uz tirgu analīzes un izmeklēšanas metodēm, nesaudzīgi vērsīsimies pret cenu konkurences ierobežojumiem.

Vienlaikus turpināsim praksē īstenot “Konsultē vispirms” principu, ne tikai konsultējot uzņēmumus konkurences regulējuma piemērošanā, t.sk. pirmsapvienošanās u.c. konsultāciju veidā, bet arī veicot individuālus preventīvas pasākumus par Konkurences likuma pārkāpumiem pārrunu un brīdinājumu formā.

2018. gadā, tāpat kā līdz šim, lēmums par pārkāpumu un uzliktais naudas sods būs iedarbīgākais veids, kā atturēt gan pašus pārkāpējus, gan citus tirgus dalībniekus no pārkāpumu izdarīšanas. To neskaitāmas reizes apliecinājuši arī paši uzņēmēji mūsu rīkotajās sabiedriskās domas aptaujās. Lai arī pašreizējā sodu piemērošanas politika atbilst gan konkurences tiesībās un Administratīvā procesa likumā noteiktajam, gan nacionālo tiesu apstiprinātai un Eiropas Savienības tiesībām atbilstoši praksei, esam pārliecināti, ka tā ir jāpilnveido, izvērtējot iespējas paplašināt personu loku, uz ko attiecināt atbildību par īstenotajiem pārkāpumiem.

Tāpēc 2018. gadā konceptuāli **izstrādāsim priekšlikumus normatīvajam regulējumam, lai tirgus dalībniekus atturētu no aizliegto vienošanos pārkāpumiem**. Tas nozīmē, ka līdztekus uzņēmumu atbildībai saskatām nepieciešamību ieviest personisko atbildību par pieļautiem konkurences tiesību pārkāpumiem arī uzņēmumu vadošajām amatpersonām, jo tās ir atbildīgas par pienācīgas uzraudzības sistēmas ieviešanu un uzturēšanu uzņēmumā, kā arī par korporatīvās kultūras veidošanu un darbinieku apmācību.

2018. gadā turpināsim iestāties arī par to, lai **publiskas personas atturētos no konkurences kropļošanas**. Jau pašlaik veicam publisko personu darbības uzraudzību gan atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta normām, gan vērtējot publisko personu attieksmi pret tirgus dalībniekiem konkurences neitralitātes aspektā. Diemžēl jāatzīst – kamēr KP būs tiesības tikai sniegt viedokli, bez plašākām pilnvarām izskaust diskriminācijas un konkurences neitralitātes

pārkāpumus, šāda uzraudzība nebūs rezultatīva. Akūti nepieciešamie Konkurences likuma grozījumi jau divus gadus ir iestrēguši Ministru kabinetā, tomēr turpināsim uzstāt par nepieciešamību palielināt pilnvaras risināt publisko personu konkurences kropļošanas gadījumus.

2018. gadā turpināsim **uzraudzīt tirgus, lai proaktīvi atklātu un novērstu konkurences ierobežojumu pazīmes**, tādējādi veicinot tirgu attīstību un inovāciju rašanos nozarēs. 2017. gadā noslēdzām uzraudzību 13 tirgos. Starp tām izceļamas: dabasgāzes tirgus atvēršanas apstākļu un faktiskās situācijas uzraudzība, aptieku koncentrācijas reģionālajos tirgos izpēte, Negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likuma ieviešanas (pēc pirmā gada) tirgus uzraudzība, MTG Broadcasting AB un AS „Latvijas Neatkarīgā Televīzija” apvienošanās saistošo noteikumu izpildes kontrole u.c.

2018. gadā turpināsim analizēt iemeslus 2017. gadā iespējami vienlaicīgi notikušajam OCTA cenu kāpumam, pamatotību telekomunikāciju tarifu pieaugumam viesabonēšanas maksas atcelšanas rezultātā, kā arī pievērsīsim uzmanību finanšu, medicīnas un transporta pakalpojumu tirgiem. Atbilstoši pieejamiem resursiem pievērsīsimies arī nozarēm, kurās tiek ieviesti jauni digitālās ekonomikas risinājumi.

Sabiedrības veidota, atbalstīta un kopta konkurences kultūra

2018. gadā turpināsim aktīvi **veidot sabiedrības izpratni par konkurenci, lai panāktu lielāku tās atbalstu godīgas konkurences idejai**, informējot un izglītojot patērētājus, uzņēmējus un to apvienības, publiskās personas, studentus un skolēnus. Sabiedrība, kas ir zinoša par konkurences principiem, spēj saredzēt pārkāpumus un nelabvēlīgus apstākļus konkurencei un aizsargāt savas tiesības uz godīgu konkurenci, kā arī nepieļaut pārkāpumus savā darbībā. Tāpēc 2017. gadā pildījām jau iepriekšējās stratēģijās pausto apņemšanos represīvo funkciju un bargos sodus līdzsvarot ar intensīvu informēšanas un izglītošanas darbību, veicinot lielāku izpratni par konkurences pārkāpumu postošo ietekmi uz sabiedrības labklājību.

2017. gads bijis iezīmīgs ar ievērojamu skaitu informatīvi izglītojošo pasākumu, kurus mēs rīkojām vai kuros kā lektori vai pieaicinātie eksperti piedalījās KP darbinieki. Kopā to bija vairāk nekā 40.

Nozīmīgu atbalstu šai mūsu darbā snieguši arī sadarbības partneri – Valsts kontrole, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB), Iepirkumu uzraudzības birojs (IUB), Centrālā finanšu un līgumu aģentūra, Valsts ieņēmumu dienests, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera u.c. Veiksmīga kopdarba piemērs ir pērn uzsāktais divu gadu apmācību cikls publisko iepirkumu rīkotājiem un uzņēmējiem “Par godīgu uzņēmējdarbību”, ko sadarbībā ar KNAB un IUB rīkojām dažādās Latvijas pilsētās.

2018. gadā semināru ciklu “Par godīgu uzņēmējdarbību” turpināsim, un tas plānots Rīgā, Jūrmalā, Valmierā, Rēzeknē, Kuldīgā, Ventpilī un Jēkabpilī. Tāpat kā iepriekšējos šā cikla izglītojošajos pasākumos, katra iestāde auditoriju iepazīstinās ar savas kompetences jautājumiem, īpaši skarot godīgas iepirkumu vides tematu. KP eksperti iepirkumu rīkotājus iepazīstinās ar pazīmēm, kas var liecināt par pretendentu aizliegtām vienošanām, bet uzņēmējus – ar konkurences tiesībām un to piemērošanu.

Redzot, cik maz Latvijā tiek izmantota iecietības programma, arī turpmāk aktīvi palielināsim uzņēmēju informētību par iecietības programmu un to, kā iestāde aizsargā ierobežotas pieejamības informāciju.

Būtisks KP pienesums konkurences tiesību un prakses attīstībai starptautiskajā arēnā

2017. gads mums bija ražīgs ar starptautiskajām atzinībām un aktivitātēm. Ar iestādes praksi un ieteikumiem par konkurences politikas attīstību mēs dalījāmies gan sadarbības valstu – Ukrainas, Gruzijas, Lietuvas – rīkotajās konferencēs, gan Eiropas un pasaules līmeņa (Eiropas Konkurences tīkls, Pasaules Konkurences tīkls (ICN), OECD, UNCTAD, *American Bar Association*) forumos. 2017. gadā saņēmām augsto ICN un Pasaules bankas goda atzinību par konkurences kultūras veicināšanu, kā arī jau trešo gadu pēc kārtas tikām iekļauti *Global Competition Review Rating Enforcement* pasaules vadošo konkurences iestāžu reitingā. Esam lepnī par to, ka mazā Latvijas Konkurences padome ar augsto trīs zvaigžņu vērtējumu (reitingu skalā no divām līdz piecām zvaigznēm) ir starp 38 pasaules vadošajām konkurenci uzraugošajām iestādēm vairāk nekā 140 pasaules valstu konkurences iestāžu konkurencē.

Neapšaubāmi, starptautiskā atzinība mūs spēcīgi motivē arī turpmāk **būt par iestādi, kas veido pienesumu konkurences tiesību un prakses attīstībā starptautiskā līmenī**. Un mums ir ko dot. 2018. gadā turpināsim gan apgūt citu valstu konkurences iestāžu un starptautisko organizāciju labo praksi un pieredzi, lai sekmīgāk veidotu cīņu ar konkurences izkropļojumiem Latvijā, gan starptautiskos forumos prezentēt savus “veiksmes stāstus”, veicinot Latvijas atpazīstamību un pārliecību, ka nacionālā konkurences iestāde savā valstī spēj efektīvi aizsargāt investīcijām atvērtu vidi.

***

Pērnais gads bija nozīmīgs Latvijā konkurences tiesību vēsturē – pirms 25 gadiem, 1992. gada 12. novembrī, tika likti pamati konkurences aizsardzībai Latvijā, izveidojot konkurenci uzraugošu iestādi. Visu šo laiku iestāde ir darbojusies ar pilnu pārliecību, ka Latvijā, kas ir izvēlējusies brīvo tirgus ekonomiku, tās vērtības ir jāaizstāv, un šeit nav vietas protekcionismam, sarunāšanās un sabiedrības resursu vai pat valsts nozagšanai. Nevis atsevišķiem negodprātīgiem ‘izredzētajiem’, bet gan patērētājiem, godīgiem uzņēmējiem un valstij ir jābūt ieguvējiem no tām iespējām, ko sniedz brīvas un godīgas ekonomiskās konkurences nosargāšana un palielināšana. Un tāpēc 2018. gadā paliksim uzticīgi savām **pamatvērtībām – darboties tiesiski, profesionāli un neatkarīgi, lai veidotu godīgas uzņēmējdarbības vidi visas sabiedrības interesēs.**

Tāpēc aicinām uzņēmējus, to apvienības, ikvienu Latvijas iedzīvotāju uz sadarbību, atbalstu un saziņu. Mēs labprāt ar Jums tiksimies un saņemsim gan konstruktīvu kritiku un ieteikumus mūsu darbības pilnveidošanai, gan arī esam gatavi sniegt skaidrojumus par interesējošiem konkurences jautājumiem.

**Skaidrīte Ābrama,
Konkurences padomes priekšsēdētāja**